

дозволяє ефективно застосовувати фінансові ресурси, забезпечує реалізацію перспективних інвестиційних вкладень, створює можливості зниження негативних факторів зовнішнього середовища на фінансову діяльність організації та формує стійкий стратегічний розвиток бізнесу.

Використані джерела:

1. Бланк І.А. *Стратегія та тактика управління фінансами*. К.: МП ІНТЕМЛтд: Вид-во СД АДЕФ - Україна, 1996. 534 с.
2. Луніна Ю.В. *Формування та реалізація стратегії управління фінансами підприємства*. *Фінанси України*. 2006. №3. С. 113–118.
3. Радова Л.Д, Череп А.В. *Фінансова стратегія в системі управління підприємством*. *Держава та регіони*. 2005. № 2. С. 130–135.
4. Семенов А.Г., Єропутова О.О., Перекрест Т.В. та ін. *Фінансова стратегія в управлінні підприємствами: монографія*. Запоріжжя: КПУ, 2008. 188 с.

Мао Тао,
НПУ імені М. П. Драгоманова,
м. Київ, Україна
Підпригора Л. А.,
НПУ імені М. П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ ТА КИТАЇ

Сьогодні і Україна, і КНР прагнуть посилити свої позиції на світовому ринку. Тому особливої актуальності набуває розвиток національного бізнес-середовища, що, в свою чергу, сприятиме розвитку підприємництва всередині цих країн та за їх межами. В сучасних умовах сфера міжнародних економічних

відносин перебуває під впливом множинних чинників, як то: розгортання процесів глобалізації та інтернаціоналізації, посилення конкурентної боротьби, трансформації економічних ресурсів, поширення технологічних інновацій, інтенсифікації виробництва, соціокультурних перетворень.

Бізнес-середовище України та Китаю, як країн-учасниць світового господарств, залежить від провідних тенденцій міжнародного бізнес-середовища. Нині у період пандемії та війни (зокрема, Україна) більшість національних економік переживають кризу: спад виробництва, зниженням підприємницької активності, нестача бюджетних коштів. Разом з тим у світі спостерігається зростання рівня концентрації капіталу, «віртуалізація ринку» та збільшення частки Інтернет-бізнесу, пришвидшення ритму ведення бізнесу та прийняття рішень, збільшення кількості біржових спекуляцій, збагачення технологічних компаній, інтенсифікація руху товарів, капіталів, робочої сили та нематеріальних активів, перетворення працівників розумової праці (когнітаріату) на основне джерело доданої вартості. Також набуває розвитку транскордонна спільна діяльність, з'являються нові форми міжнародного бізнесу: міжнародне ліцензування, аутсорсинг, франчайзинг, інжиніринг, офшоринг та субконтрактинг.

Для того, щоб стати повноправним партнером у світовій спільноті, Україна та Китай повинні утвердити свої позиції на міжнародній арені, розширити межі міжнародної економічної діяльності, створити сприятливе середовище для розвитку бізнесу в своїх економіках.

В першу чергу, про розвиток бізнес-середовища в країні свідчить зростання кількості суб'єктів господарювання на ринку. Так, в Україні, згідно з даними Державної служби статистики, на 1 січня 2022 року загальна кількість юридичних осіб різних організаційних форм господарювання становила 1 437 009, що майже на 3 % більше відповідного показника 2021 року (1 395 448) [2]. Найбільшу частку у загальній кількості займали товариства з обмеженою

відповідальністю (556 095, або 38,7 %) та приватні підприємства (149 804, або 10,4 %) [2].

В одному з найважливіших міжнародних рейтингів легкості ведення бізнесу Doing Business у 2020 році Україна посіла 64-е місце і піднялася на сім сходинок порівняно з 2019 роком. Але у 2021 році Світовий банк закритий свій рейтинг Doing Business через ймовірні маніпуляції з даними на користь певних країн, що призвели до викривлення результатів. Тому стратегічні напрямки розвитку бізнес-середовища України пропонуємо аналізувати, спираючись на інші авторитетні дослідження, зокрема, на дослідження Європейської Бізнес Асоціація, яка регулярно проводить опитування, що розкривають різні аспекти актуального стану та розвитку бізнес-середовища в Україні [3]. Зараз Асоціація проводить 12 регулярних досліджень: Індекс інвестиційної привабливості, Митний індекс, Податковий індекс, Судовий індекс, Інфраструктурний індекс, Індекс цифрової трансформації, Міжнародний комплаєнс індекс, Індекс сталого розвитку, Індекс настроїв малого бізнесу, Легкість ведення бізнесу в регіонах, Барометр щастя, Прогнози бізнесу. На основі результатів досліджень формується аргументована картина з найважливіших напрямків розвитку бізнесу. Для прикладу розглянемо деякі показники. Спочатку проаналізуємо динаміку Інвестиційного індексу, що відображає настрої бізнесу щодо поточного стану інвестиційного клімату в Україні та прогнози на найближчі 6 місяців (Рисунок 1).

Рис. 1. Динаміка Інвестиційного індексу в Україні [3]

За результатами опитувань Інвестиційний індекс в Україні за перше півріччя 2022 року впав на 0,56 п. і становив 2,17 і прогнози його оцінені як негативні [3]. Як бачимо на рисунку 2, Індекс демонструє негативний тренд на п'ятирічному відтинку, але в 2021-му році (як і в 2019-му) помітне покращення настроїв на тлі пандемії Covid-19. Показник Індексу настроїв малого бізнесу за 2021 рік зріс у порівнянні з минулим роком і становить 2,6 із 5-ти.

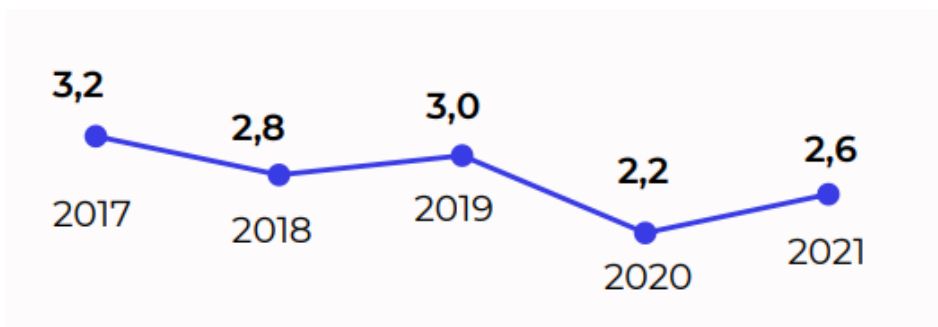

Рис. 2. Динаміка Індексу настроїв малого бізнесу в Україні [3]

Покращились оцінки у відповідях на всі чотири питання, які є складовими Індексу: частка задоволених респондентів зросла одночасно зі зменшенням частки незадоволених. Підприємці продовжують звертати увагу на несприятливість і навіть катастрофічність економічної ситуації (62%), що пояснюється фіскальним тиском і високими податками (26%), низькою купівельною спроможністю (19%), обмежувальними карантинними заходами (19%), зростанням цін (16%). Однак частка тих, хто вважає, що стан бізнесу покращиться в наступні півроку (41%), більша за частку тих, хто переконаний у зворотному (39%). Більшість опитаних (65%) планують розширення власного бізнесу, залучаючи при цьому переважно власні кошти (49%) через недоступність кредитів (40%).

Податковий Індекс – це дослідження податкової системи України, яке базується на експертних оцінках ефективності та легкості оподаткування, поставлених безпосередньо платниками податків [3]. Методологія Податкового Індексу побудована на оцінюванні чотирьох основних факторів, з якими стикається кожен платник податків: якість податкового законодавства,

обтяжливість/легкість адміністрування податків, ступінь фіскального тиску, якість податкового обслуговування, роботи податківців. Як бачимо з рисунка 3 динаміка Податкового Індекса позитивна – зростання на 0,11 п. (Рисунок 3).

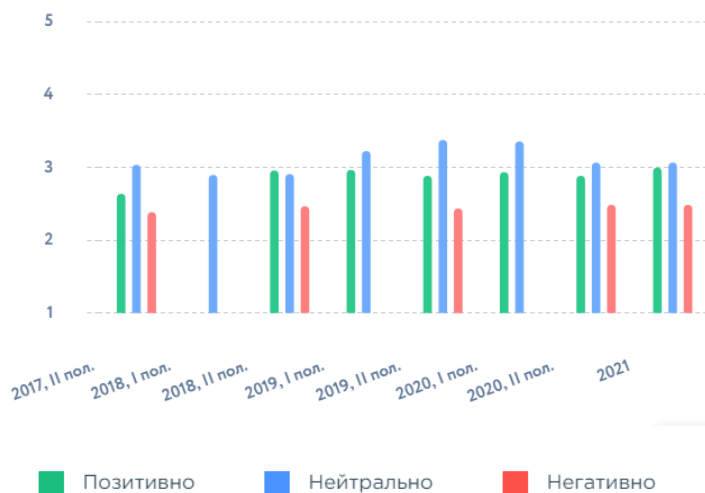

Рис. 3.3. Динаміка Індексу настроїв малого бізнесу в Україні [3]

Прогнози Європейської Бізнес Асоціація щодо напрямків розвитку бізнес-середовища України у 2023 році свідчать, що 47 % опитаних очікують зростання свого бізнесу. В динаміці позитивні очікування зменшилися майже в 2 рази. 58 % респондентів очікують зростання доходів у грошовому вираженні та 43 % – у натуральному вираженні. Середній курс гривні щодо долара США в бюджетах компаній закладений на рівні 43 грн/1\$, що майже на 49 % більше, порівняно з 2021-22 роками – 29 грн/1\$. Майже 1/5 частина компаній планує наймати нових працівників, а 53 % з ним планують залишити чисельність персоналу без змін. 73 % компаній планують підвищувати заробітну плату найманим працівникам, з них 40 % – на 10-20 %. 19 % компаній планують нові інвестиційні проекти у 2023 році середньою вартістю 3 млн. дол., а 60 % планують інвестиції в соціальні ініціативи в середньому 8 % від доходу [3]. У вересні 2022 року Індекс очікувань ділової активності від НБУ зріс до 46,1 з 44,1 у серпні [1]. Український малий та середній бізнес продовжує відроджуватися: зростає Ukrainian Business Index, бізнес почав відновлювати робочі місця, створювати товарні запаси та розширювати клієнтську базу. Очікування бізнесу від результатів діяльності в 2022 році залишаються на рівні

половини від доходів попереднього року. Про це свідчить дослідження Центру розвитку інновацій, Офісу з розвитку підприємництва та експорту, проєкту «Дія.Бізнес» та агентства Advanter Group [1].

Для Китаю малі та середні підприємства відіграють важливу роль у підвищенні продуктивності праці, розширенні зайнятості, скороченні розриву в доходах і сприянні ринковій конкуренції. У 1980-х і 1990-х роках країна затвердила ідею розвитку «схопити велике і відпустити мале». Малі та середні підприємства отримали вигоду від швидкого розвитку маркетизації та глобалізації дивідендів, але їх здатність протистояти ризикам було недостатньо. Через кризу субстандартних іпотечних кредитів у 2008 році, трикутний борг через 11 років, торговельні конфлікти через 18 років і вплив епідемії через 20 років найбільше постраждали малі і середні підприємства. З 2018 року держава поставила розвиток малого та середнього підприємництва на більш важливе місце, надаючи стимули для інновацій, податкові пільги та фінансову підтримку приватних малих та середніх підприємств. Станом на 2018 рік кількість малих і середніх підприємств у Китаї перевищила 30 млн., а кількість окремих промислових і комерційних домогосподарств перевищила 70 млн., що забезпечує 50 % податкових надходжень, 60 % ВВП, 70 % технологічного інновації, 80 % міської зайнятості та 90 % кількості підприємств [4].

Загалом діяльність малих та мікропідприємств у КНР продовжувала скорочуватися, а коефіцієнт реєстрації та зняття з реєстрації впав до історичного мінімуму. З 2017 року коефіцієнт реєстрації та зняття з реєстрації малих і мікропідприємств продовжував знижуватися і в 2020 році знизився до 1,41. Кількість реєстрацій різко впала, а зняття з реєстрації різко зросла. На противагу цьому, коефіцієнт реєстрації та зняття з реєстрації великих та макропідприємств зріс до 7,56 протягом того самого періоду, а кількість реєстрацій досягла нового максимуму, а кількість скасування зменшувалася протягом двох років поспіль [4].

З галузевої точки зору скасування реєстрації малих і мікропідприємств більше, ніж нових реєстрацій, у таких сферах як бізнес-послуги, нерухомість та Інтернет. Реєстрація та зняття з реєстрації малих і мікропідприємств у сільському господарстві та оптовій промисловості відносно висока, і вони менше постраждали від пандемії та зростання витрат виробництва. Частка малих та мікропідприємств у транспорті, будівництві, роздрібній торгівлі, промисловості, інформаційних технологіях, громадському харчуванні та розміщенні залишається відносно стійкою. Хоча коефіцієнт реєстрації та скасування реєстрації знизився, вони все ще зберігають тенденцію до чистого зростання. Найбільше постраждали малі та мікропідприємства у сфері комерційних послуг, нерухомості та індустрії передачі інформації, представлені Інтернетом. Коефіцієнт реєстрації та скасування впав нижче 1, тобто маємо чисте зменшення. Те, що відчувають малі та мікропідприємства в цих галузях, не короткочасний тиск, а песимістичні очікування.

З точки зору циклу виживання, середня тривалість життя малих і мікропідприємств у Китаї становить близько 3-5 років, а великих і макропідприємств – більше 10 років. Середній період виживання малих і мікропідприємств становить 4,13 року, а частка малих і мікропідприємств із часом виживання менше 3 років наближається до 50 %. Майже половина малих і мікропідприємств не пережили економічної кризи і їх здатність протистояти ризикам слабка. Середній період виживання великих і макропідприємств становить 6,61 року, а 44 % таких підприємств проіснували більше 10 років [4].

Що стосується джерел фінансування бізнесу в Китаї, то частка приватних малих і середніх підприємств у кредитних ресурсах зросла до 50%, але короткострокові кредити все ще залишаються переважаючими. В останні роки держава підтримувала фінансування приватних малих і середніх підприємств. Станом на жовтень 2021 року позики приватним підприємствам становили 53,5 % нових корпоративних позик, що на 11 % більше, ніж на кінець 2019 року. Однак позики приватним малих і середніх підприємств – це переважно

короткострокові позики. З 2019 року в КНР загострилася проблема довгострокового фінансування [4].

У Китаї малі та середні підприємства вносять 70 % патентних інновацій, але інвестиції в дослідження та розробки є недостатніми. Але інвестиції в дослідження та розробки складають менше 7 % доходу, що все ще менше, ніж 10 % доходу в такі інвестиції великих компаній.

Малі та середні підприємства забезпечують 80 % робочих місць, але вони недостатньо привабливі для висококваліфікованої робочої сили. Незважаючи на те, що малі та середні підприємства постраждали від епідемії, вони все ще залишаються основним фактором зайнятості. Згідно з дослідженням LinkedIn, у міру того, як пандемія сповільнюється, кількість оголошень про роботу серед малих і середніх підприємств зростає швидше, ніж у великих. Однак через малий масштаб малих і середніх підприємств, низьку стабільність робочих місць, недостатні виплати тощо рівень плинності кадрів є високим, а залучення висококваліфікованих кадрів недостатньою.

Проблеми у розвитку бізнес-середовища Китаю зумовлені операційними та інституційними факторами. У короткостроковій перспективі відновлення економіки, повторювані епідемії, зростання витрат на виробництво в поєднанні з впливом захисту навколишнього середовища та обмеження виробництва, а також відключення електроенергії є прямими причинами операційного тиску на малі, середні і мікропідприємства. Але глибинними є довгострокові фактори, такі як операційні та інституційні фактори. Зокрема, по-перше, малі та середні підприємства протягом тривалого часу займали слабкі позиції у промисловому ланцюзі, їхній контроль за ланцюгами постачання, взаємодія з державними органами та фінансовими установами є недостатньою, а їхній капітал найбільший вразливий. По-друге, людські та фінансові ресурси малих і середніх підприємств обмежені, а сучасний рівень управління компанією недостатній, що криє в собі приховану небезпеку для власних високих операційних ризиків. По-третє, не вистачає креативних керівних виконавчих

органів на вищому рівні для малих і середніх підприємств. По-четверте, механізм державної політики щодо бізнесу не є досконалим, завдаючи шкоди малим і середнім підприємствам.

«Нульовий кліринг» впливає на більшість підприємств Китаю. Після того, як переважна більшість країн світу пом'якшили обмеження щодо запобігання новій пандемії, Китай все ще наполягає на суворих «нульових клірингах» і заходах із закриття міст. Це найбільш тривожний фактор для компаній в Китаї. 96 % компаній вважають, що китайська політика запобігання епідемії негативно вплинула на їхній бізнес. Китай також суворо контролює в'їзд і виїзд персоналу. Політика Китаю щодо запобігання пандемії в поєднанні з кризою у сфері нерухомості та «дефіцитом електроенергії», викликаним нещодавною високою температурою та сухою погодою мали негативний вплив на нормальну роботу нинішньої китайської економіки. Економічне зростання Китаю у другому кварталі 2022 року було майже нульовим у річному обчисленні. Минулого місяця на засіданні Політбюро Центрального Комітету Комуністичної партії Китаю було визнано, що китайська економіка зіткнулася зі спадом, і вона, можливо, не зможе досягти встановленої мети зростання на 5,5 % за рік. Все це, безумовно, негативно впливає на розвиток бізнес-середовища. Народний банк Китаю двічі знижував процентні ставки в серпні 2022 року, а Державна рада Китаю готується розгорнути пакет стимулів на 1 трильйон юанів (146 мільярдів доларів) [5].

Отже, в Україні триває пом'якшення негативних оцінок перспектив діяльності бізнесу на тлі адаптації до умов війни та пристосування населення до поточної ситуації. Але руйнування виробничих потужностей, серйозні проблеми з логістикою, значне здорожчання енергоресурсів, скорочення обсягів інвестицій, імпорту та експорту, а також зниження купівельної спроможності населення стримують відновлення економічної активності підприємств усіх секторів економіки. Для Китаю головним фактором щодо розвитку бізнес-середовища є невизначеність через нову хвилю пандемії та

відповідні заходи держави з профілактики та контролю. Зовнішні та внутрішні інвестори обережно ставляться до регулятивних дій уряду щодо компаній.

Використані джерела:

1. *Бізнес очікує на закінчення війни в 2023 році і перемогу України – опитування.*
URL: <https://forbes.ua/news/biznes-ochikue-na-zakinchennya-viyni-v-2023-rotsi-i-peremogu-ukraini-opituvannya-06102022-8810>
2. *Кількість юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання.*
URL: http://www.ukrstat.gov.ua/edrpoj/ukr/EDRPU_2020/ks_opfg/arh_ks_opfg_20.htm (дата звернення: 04.03.2022).
3. *European Business Association* URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analityka/> (дата звернення: 04.09.2022).
4. *任泽平：2021 中国中小微企业经营现状研究* URL: https://finance.sina.cn.translate.google.com/2021-12-20/zl-ikyarmz0029687.d.html?vt=4&cid=79615&node_id=79615&_x_tr_sl=zh-CN&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc (дата звернення 22.08.2022)
5. *调查显示美国在华企业信心降至16年来最低* URL: https://finance.sina.cn.translate.google.com/2021-12-20/zl-ikyarmz0029687.d.html?vt=4&cid=79615&node_id=79615&_x_tr_sl=zh-CN&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc (дата звернення 22.08.2022)

Рак О. О.,

НПУ імені М. П. Драгоманова,

м. Київ, Україна

Підпригора Л. А.,

НПУ імені М. П. Драгоманова,

м. Київ, Україна

ВПЛИВ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НА ДОБРОБУТ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Заробітна плата є основним джерелом доходів більшості населення України, її рівень визначальним чином впливає на добробут населення. У липні